

фазою у процесі трансформації теоретичної методичної моделі до рівня методичного проекту, а від нього – до його практичного втілення. Тому компетенції, які стосуються цих видів методичної діяльності, ми пропонуємо об'єднати в один блок.

Діяльність з організації та керування діяльністю учнів у процесі профільного навчання математики є одним із видів провідної діяльності діючого вчителя математики. Майбутні фахівці також долучаються до виконання цього виду методичної діяльності, особливо, під час проходження педагогічної практики. Крім того компетентнісно орієнтована система методичної підготовки майбутнього вчителя передбачає створення додаткових організаційних умов для набуття досвіду студентами досвіду в організації й керування діяльністю учнями в процесі опанування математичних знань. Тому ми виділяємо групу компетенцій з організації й керування діяльністю учнів у процесі профільного навчання математики.

Заключною процедурою в структурі аналізу методичної діяльності є рефлексія. Це особлива діяльність педагога з власною свідомістю, розумовою діяльністю та структурами навчальної та методичної діяльності.

Кожен майбутній учитель математики профільної школи повинен вміти надавати рефлексії семантичні структури своєї свідомості, що відображають різні аспекти методичної діяльності, тому серед компетенцій, які опанує майбутній учитель математики профільної школи ми виділяємо діяльність щодо виконання

рефлексії й оцінювання власної діяльності та діяльності учнів.

Висновки. Отже, вимоги до суспільно значущих результатів методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи формують комплекс методичних компетенцій. Виділення компонентів вищезазначених методичних компетенцій, виокремлення рівнів і показників їх опанування студентами у процесі методичної підготовки, дасть можливість у подальшому обґрунтувати змістове наповнення інших блоків компетентнісно орієнтованої моделі методичної підготовки майбутнього вчителя математики профільної школи.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бібік Н.М. Компетентність у навчанні / Н.М. Бібік // Енциклопедія освіти / АПН України ; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 408.
2. Бібік Н.М. Компетенції / Н.М. Бібік // Енциклопедія освіти / АПН України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 409.
3. Скворцова С.О. Проектування освітніх результатів на засадах компетентнісного підходу / С.О. Скворцова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. – Серія: Педагогіка і психологія. – №27. – 2009. – С. 395 – 398.
4. Tatto, M. T., Schulle, J., Senk, S., Ingvarson, L., Peck, R., & Rowley, G. (2008). Teacher Education and Development Study in Mathematics (TEDS-M): Policy, practice, and readiness to teach primary and secondary mathematics. Conceptual framework. East Lansing, MI: Teacher Education and Development International Study Center, College of Education, Michigan State University.

УДК 37 (09)

АДМІНІСТРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА-НОВАТОРА ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНЯ

Ірина АЛБУЛ (Умань)

У статті висвітлюється адміністративна діяльність керівника-новатора В. Сухомлинського як умова розвитку творчої особистості вчителя та учня крізь призму актуальних питань сучасного менеджменту.

Ключові слова: В. Сухомлинський, керівництво, менеджмент, творчість.

В статье освещается административная деятельность руководителя-новатора В. Сухомлинского как условие развития творческой личности учителя и ученика через призму актуальных вопросов современного менеджмента.

Ключевые слова: В. Сухомлинский, руководство, менеджмент, творчество.

Актуальність дослідження. Розвиток будь-якої галузі наукового знання потребує аналітичного вивчення минулого, систематичного перегляду накопиченого матеріалу та неупередженої його оцінки. Вивчення досвіду управлінської діяльності видатних освітян минулого створення ними організаційних умов для творчого саморозвитку учителя сприятиме збагаченню не лише історико-педагогічного знання, а й педагогічного менеджменту. Зважаючи на те, що менеджмент в

освіті має суспільний характер та людський вимір, успішна управлінська практика визначних співвітчизників може стати невичерпним джерелом цінних думок та ідей.

Проблеми управлінської діяльності в освітньому закладі були предметом наукового пошуку багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Сутність управлінського циклу у своїй дисертації та інших наукових працях розглядав

М.Черпінський [6]. Теоретичні і практичні проблеми управління комплексно та системно були розглянуті Є.Хриковим [5]. Розвиток теорії управління загальноосвітньою школою в другій половині ХХ століття ретельно вивчала О. Адаменко[1]. Проведений дослідницею аналіз семантичного спектра значної кількості назв дисертацій, монографій та статей зазначеного періоду висвітлює еволюцію управлінських понять та термінів. Так, у дослідженнях 50-х років ХХ століття використовували терміни «директор», «керівник школи». У цей час поширеним було поняття «керування», а «управління» не використовували. У 60-ті роки відродилось поняття «школознавство» і з'явилося поняття «управління» [1, с. 367].

Серед назв публікацій і дисертацій 70-х років ХХ століття терміни «керування» і «управління» вживалися з однаковою інтенсивністю і використовувались в дослідженнях як синоніми.

Поняття «менеджер навчального процесу», «менеджер освіти» стали зустрічатися паралельно з поняттями «директор школи», «керівник школи» і позначали суб'єктів управління починаючи з 90-х років.

З плином часу та розвитком теорії управління вкорінюється поняття менеджменту. Саме в 90-ті роки активно розробляються проблеми менеджменту в освіті; інформатизації та демократизації управління, його ефективності; експертизи освітньої діяльності шкіл, організації експериментальної роботи; адаптивного управління; імідж школи, тобто власне менеджерські питання.

Метою даного дослідження є висвітлення адміністративної діяльності керівника-новатора В.Сухомлинського як умови розвитку творчої особистості вчителя та учня крізь призму актуальних питань сучасного менеджменту.

Свій досвід управлінської діяльності В.Сухомлинський почав здобувати за межами України – в с. Ува в Удмуртії, де він працював директором школи з 1942 р. до 1944 р. після комісування. З 1944 р. до 1948 р. педагог працює завідувачем Онуфріївського районного відділу народної освіти. Адміністративна діяльність Василя Олександровича була спрямована на відбудову шкіл, добір кадрів, допомогу дітям-сиротам.

З 1948 р. розпочалася ера його творчої діяльності в середній школі в Павлиші. Дослідники виділяють окремим початковим етапом управлінської діяльності В. Сухомлинського період з 1948 до 1956 року. У цей час відбувається організаційне становлення навально-виховного процесу, створення матеріальної бази в Павлиській школі, формування педагогічного та дитячого колективів. Саме у цей час і зароджуються новаторські й реформаторські ідеї директора Павлиської школи [4, с.381].

Серед дослідників в галузі теорії управління особливе місце займали працівники шкіл, а

найскравішим представником серед них був В.Сухомлинський, який у 50-ті роки опублікував найбільшу кількість робіт Монографічні праці В.Сухомлинського, опубліковані в цей період, присвячені різним аспектам управлінської діяльності: система роботи директора школи, педагогічного колективу, планування навчально-виховного процесу [1, с.385].

У 60-ті роки на сторінках періодики висвітлювались різні питання управлінської діяльності, зокрема проблеми діяльності директора школи як керівника навчально-виховної роботи, формування педагогічного колективу, педагогічної етики, проведення тижня директора. У цей же період виходить друком монографія В.Сухомлинського «Павлиська середня школа», в якій автор розглянув питання складу та ролі педагогічної ради, розподілу обов'язків між директором та завучем, допомоги вчителю з удосконалення педагогічної майстерності, організації колективного дослідження, розвитку матеріальної бази школи.

Питання організації і керівництва всією навчально-виховною роботою у школі завжди перебували у центрі уваги В.Сухомлинського. Адміністративна діяльність поєднувалась з педагогічною та науковою. Результати наукового пошуку відобразились у кандидатській дисертації В.Сухомлинського „Директор школи – керівник навально-виховної роботи”, яка була захищена у 1955 році. Робота складається з п'яти розділів, кожний з яких присвячений розгляду окремої проблеми управління навчальним закладом. У першому розділі висвітлюються питання розподілу роботи між директором та завучем, визначається коло їх обов'язків та спектр впливу і контролю, розглядається робота директора з підвищення педагогічного і методичного рівня діяльності вчителів, підбір і виховання педагогічних кадрів у школі, питання критики і самокритики у педагогічному колективі, організація шкільного режиму.

Другий розділ дисертації був присвячений дослідженню різних аспектів цілісного процесу керівництва: керівництво навчально-виховною роботою на уроці, керівництво політехнічним навчанням, керівництво системою перевірки та оцінки знань учнів, керівництво домашньою роботою учнів, керівництво позакласною роботою.

Увага директора до діяльності дитячих та юнацьких організацій, його участь в роботі та керівництві ними висвітлюється В.Сухомлинським у третьому розділі.

Керівництво методичною роботою у школі займало одне з цільних місць у практиці директора Павлиської школи, а тому і в дисертації ці питання досліджувались в окремому розділі. В.Сухомлинський вивчав питання керівництва індивідуальною роботою вчителів, керівництва роботою педагогічної ради, керівництва роботи предметних комісій та методичних об'єднань, керівництва методичними об'єднаннями класних керівників, вивчення, узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду у школі.

Окреме і важливе місце і у практичній діяльності і в науковій роботі видатного педагога займало питання роботи з батьками. У дисертації В.Сухомлинський розглядає проблеми ознайомлення батьків з навчально-виховною роботою школи, морального виховання в сім'ї, створення і підтримка батьківського авторитету, допомоги учням у навчанні з боку батьків, виховання дітей, які з певних причин позбавлені батьківського чи материнського піклування [1, с.406].

Аналіз структури дисертації В.Сухомлинського сучасною дослідницею О.Адаменко дозволив зробити висновок, що Василь Олександрович першим серед науковців здійснив системний аналіз змісту управлінської діяльності і визначив коло проблем, пов'язаних зі змістом теорії управління загальноосвітньої школою. Проаналізована наукова праця не тільки відбиває особливості управління загальноосвітніми школами в 50-ті роки минулого століття та уявлення фахівців про сутність цього явища, а й узагальнює накопичений досвід та теоретичні наробки. В.Сухомлинський у своєму дослідженні визначив структуру управлінських завдань та відповідну структуру теорії управління загальноосвітніми закладами.

Зауважимо, що проблеми керівництва школою В.Сухомлинський розглядав через призму діяльності директора школи, тому загалом дисертація відображає аналіз взаємодії директора із заступниками, учителями, учнями, батьками. Серед найголовніших завдань директора школи дослідник виділяв керівництво навчально-виховною та методичною роботою, керівництво роботою з батьками та роботою з учнівськими організаціями, виховання педагогічного колективу [1, с. 407].

Професійна діяльність педагога відбувалась у руслі розвитку офіційної педагогіки, яка основними завданнями визначала підвищення грамотності у школярів, дисципліни, ідеологічної спрямованості навчально-виховного процесу. Однак творчі пошуки директора спрямовують його роботу від школи навчання до трудової школи, де основним засобом виховання виступала педагогічно обгрунтована і методично спрямована праця.

Упродовж 1955-1965 років В. Сухомлинський розробляє свою педагогічну систему. У цей час він розглядає проблеми, які раніше не були предметом

педагогічної рефлексії, зважаючи на особливості радянської ідеології: звертається до духовного світу особистості, до її моральних цінностей, обгрунтовує ідеї самоцінності і неповторності кожної дитини, вільний розвиток особистості в педагогічно-продуманих умовах, вирішенню проблеми біологічного і соціального на користь двофакторного впливу [4, с.385].

Основними ідеями педагогічної системи В.Сухомлинського є такі:

- любов до дитини;
- розвиток творчих сил кожної окремої особистості в умовах колективної співдружності на основі етико-естетичних цінностей, інтересів, потреб, що спрямований на творчу працю;
- культ природи, природа як найважливіший засіб виховання почуття прекрасного і гармонії;
- розробка демократичних педагогічних засобів і методів навчання й виховання (повага, заохочення, опора на позитивне, моральне покарання);
- звернення до внутрішнього світу дитини, опора на її сили, внутрішні потенції;
- розвиток ідеї „радість пізнання”, тобто емоційне сприйняття процесу навчання;
- демократизація структури управління навчально-виховним процесом у школі (психологічний і педагогічний семінари, школа для батьків...) [4, с.384].

Свої гуманістичні ідеї у напрямі розвитку духовності В.Сухомлинський впроваджує у життя в процесі управлінської діяльності, а також висвітлює у працях „Розмова з молодим директором школи”, „Методика виховання колективу”, „Лист про педагогічну етику”. Саме В.Сухомлинський ввів етику в структуру педагогічної науки, наповнив її педагогічним змістом. Звертаючись до своїх колег, він стверджував: „Ні, у нашій праці не може бути нічого маленького. Кожна людина – то цілий світ думок, почуттів, переживань. ... Місія педагога не втому, щоб механічно перекладати знання із своєї голови в голову дитини. Навчання – це насамперед людські відносини. І кожний з нас, педагогів, залишається для дитини людиною, в яку дитина вірить, якій довіряє, – доти, поки ми даємо радість” [3, с.596].

Характер діяльності керівника у менеджменті визначається чіткою орієнтацією напрямів роботи, високим професійним та організаційним рівнем управлінської праці, вмінням правильно визначати співвідношення між

перспективними та оперативними завданнями управлінської діяльності, турботою про підвищення власного професійного рівня та професійного рівня підлеглих, відповідальним ставленням до управління трудовим колективом, робота з кадрами.

Зважаючи на результати аналізу окремих аспектів управлінської діяльності В.Сухомлинського, можемо зробити висновки, що робота видатного педагога на адміністративних посадах була спрямована на створення умов для повноцінного та індивідуально неповторного розвитку кожної особистості, мала людський вимір; результатом наукового пошуку директора Павлівської школи є визначення структури управлінських завдань та відповідної структури теорії управління загальноосвітніми закладами. Проведене дослідження не висвітлює усіх аспектів даної проблеми. Перспективними будуть розвідки щодо впровадження ідей В.Сухомлинського у процес підготовки сучасного менеджера освітнього закладу, порівняльний аналіз управлінської

діяльності В.Сухомлинського та інших видатних керівників минулого і сучасності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адаменко О.В. Українська педагогічна наука в другій половині ХХ століття: Монографія / О. Адаменко. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – 704 с.
2. Народжені Україною. Меморіальний альманах. У 2-х т. – К.: Євро імідж, 2002. — Т.2. – С.588.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. Т.5. Статті / В. Сухомлинський. – К.: „Рад. школа”, 1977. – С. 591–600.
4. Українська педагогіка в персоналіях: у 2кн. Кн. 2: Навчальний посібник / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 552 с.
5. Хриков Є.М. Проблеми внутрішкільного управління на сторінках часопису „Рідна школа” у другій половині ХХ століття / Є. Хриков // Рідна школа. – 2001. – №2. – С. 68–70.
6. Черпінський М.В. Наукова організація праці в школі / М. Черпінський. – К.: Рад. Школа, 1972. – 126 с.

УДК 37.01

ТРАДИЦИИ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИКИ В ВОСПИТАНИИ ШКОЛЬНИКОВ (НА ПРИМЕРЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ В.А. СУХОМЛИНСКОГО)

Артур АЛЛАГУЛОВ (Оренбург, Россия)

У статті простежено еволюцію традицій вітчизняної педагогіки у вихованні школярів на прикладі педагогічних ідей К.М. Венцеля, Л.М. Толстого і В.О. Сухомлинського.

Ключові слова: традиція, вільне виховання, спадщина В.О. Сухомлинського.

В статье прослежена эволюция традиций отечественной педагогики в воспитании школьников на примере педагогических идей К.Н. Венцеля, Л.Н. Толстого и В.А. Сухомлинского.

Ключевые слова: традиция, свободное воспитание, наследие В.А. Сухомлинского.

Педагогические идеи имеют преемственные связи с прошлым. На протяжении ХХ века разрабатывались и реализовывались педагогические идеи, получившие свой импульс в начале столетия. Так, К.Н. Венцель провозгласил задачу освобождения ребенка как необходимое условие освобождения общества. Выделим его ключевые педагогические идеи: теория свободного воспитания, включающая следующие «педагогизированные» философские понятия: гармония (аксиома, порождающая требования к педагогическому процессу), свобода (принцип организации педагогического процесса), нравственность (цель и результат воспитания; качество человека, обретаемое им в процессе воспитания), сознание чувствующее и мыслящее (активизация их включает в себе механизм воспитания), внешний опыт (средство воспитания, внешний опыт составляет осваиваемое и предлагаемое педагогами содержание), внутренний опыт (результат

воспитания; его критерии связаны с выражением гармонии и нравственности) (Н.П. Юдина).

Сторонники концепции свободного воспитания ввели в педагогическую науку новые категории, такие как «гармония», «нравственность», «удовольствие», «авторитет», «труд», «законы» (целостности, гармонии, единства), «цели», «принципы педагогики» (учение, основанное на антропологическом и психологическом анализе формирующегося человека, интеллектуально-эмоциональное отношение к образованию, свобода обучения), «развитие», «совесть», «внушение», «воля», «внепедагогические факторы», «внепедагогические силы», «счастье» и другие.

Педагогическая деятельность другого видного педагога — Л.Н. Толстого развивалась в контексте гуманистического направления культурно-антропологической концепции и ориентировалась на главное — обращение к духовно-нравственным вопросам становления человека.